

**АРХИТЕКТУРНАТА КРИТИКА – МЕЖДУ
ЖУРНАЛИСТИКА И ЕКСПЕРТНОСТ**

Рецензия на книгата „Kicked a Building Lately?”

***Архитектурна критика след дигиталната
революция“***

от д-р арх. Анета Василева

ЖАНА ПОПОВА

**ARCHITECTURAL CRITICISM – BETWEEN
JOURNALISM AND EXPERTISE**

BOOK REVIEW OF

***“Kicked a Building Lately? Architectural criticism after the
digital revolution”***

by arch. Aneta Vasileva, PhD

ZHANA POPOVA

Резюме: Книгата „Kicked a Building Lately? Архитектурна критика след дигиталната революция“ на Анета Василева става и история на писането за архитектура в първите десетилетия на дигиталната революция. Но и история на паралелния живот на хартиените вестници и онлайн блоговете. Напрежението между дигитално/аналогово е много добре скицирано в нейния текст. А това ѝ дава възможност да опише прехода на архитектурната критика от медиите в социалните мрежи. Авторката ни въвежда в историята на критиката, която се опитва да направи видими процесите в една все по-невидима архитектурна история.

Ключови думи: медии, архитектура, социални мрежи

Abstract: The book “Kicked a Building Lately? Architectural criticism after the digital revolution” by Aneta Vasileva also becomes a history of writing about architecture in the first decades of the digital revolution. But it is also a history of the parallel lives of paper newspapers and online blogs. The tension between digital/analogous is very well sketched in her text. And this gives her the opportunity to describe the transition of architectural criticism from the media to social networks. The author introduces us to the history of criticism, which tries to make visible the processes in an increasingly invisible architectural history.

Keywords: media, architecture, social media

Текстът на Анета Василева ни връща към един от най-естетическите спорове – може ли във всекидневието да живеем в изкуство, може ли от отсрещния прозорец да гледаме шедьовър, а през това време да разрешаваме социални конфликти, да създаваме приятелства или да виждаме съседските скандали. Историята на всекидневието ни се слива с историята на архитектурата, която отразява или се променя заради бунтове, съгласия и несъгласия, социални отношения,

взаимодействия и мълчания.

С други думи, тази книга не е само история на архитектурната критика у нас след като пренесохме живота си уж в дигиталния свят. Това е книга с други три истории, вклинени в двуделната сплав от двата големи тракта – теория и практика, които ни обещава авторката още в увода.

Анета Василева пише за архитектурната критика по увлекателен и дори на места публицистичен начин. Сякаш съдбата на всеки текст, който трябва да достигне до нас – хората извън архитектурата, които обаче жадуваме за разкази за нея, е да има две линии: едната е ефектният текст, който разбива митове, охранявани дълго в историята на журналистиката, а другата – бележките под черта. Те осмислят, не добавят смисъл, а правят обясненията история в историята, защото контекстът винаги е важен.

Така книгата на Анета Василева става история на писането за архитектура в първите десетилетия на дигиталната революция. Но и история на паралелния живот на хартиените вестници и онлайн блоговете. Напрежението между дигитално/аналогово е много добре скицирано в нейния текст. А това ѝ дава възможност

да опише прехода на архитектурната критика от медиите в социалните мрежи. Тук особено силен е изводът ѝ: „Получи се така, че докато медиите ставаха все по-„социални“, архитектурната критика ставаше все по-невидима. А нейната история си струва да бъде разказана.“ (Василева, 2024: 16)

Смятам, че това е книга, която трябва да намери публиката си дори само затова, че толкова силно се интересува от промените в медиите и как се отразяват върху текста, а от там и върху социалните отношения. Какъв е смисълът на писането за архитектура, ако той не предизвиква социални промени или социални дебати? Затова за мен е особено интересно да проследявам непрестанната игра в текста на авторката, която сменя позициите *вън* и *вътре* в своето амплоа като архитект и като медиен автор. Нещо повече – Анета Василева прави много ясно разграничение между журналистите, които пишат за архитектура, и специалистите, които пишат архитектурна критика.

Точно през подобни истории на профилираните медии (както ги наричаме в историята на журналистиката) един ден ще можем да реконструираме по-ясно историята на интернет в България, защото този архив на места е безвъзвратно загубен. Например, от книгата на Василева научаваме:

„Архитектурните блогове вече са част от миналото, когато Web 2.0 и създаването от потребителите съдържание (т.нар. user-generated content) бяха новата медийна революция. Последваха нови, все по-бързи и помитаци революции — платформи и приложения за споделяне на информация, смартфоните като инструмент за произвеждане на съдържание в джоба на всеки, социалните мрежи, които започнаха като място, което свързва хората, а после придобиха статута на „социални медии“. Така само за няколко години — от първия iPhone през 2007 г. до въвеждането на „like“ и „share“ бутоните на Facebook през 2009 г., от кратката журналистика в Twitter до ударния старт на Instagram през 2010 г., човечеството успя да издигне своята модерна Вавилонска кула (по удачното сравнение на Джонатан Хайд) на отдавна мечтан

информационен плурализъм. През 2011 г., годината, която започна с Арабската пролет и завърши с глобалното движение „Оссуру“, а Google Translate стана достъпен на всеки смартфон, кулата изглеждаше стабилна, отлично построена и прекрасна.“ (Василева, 2024: 16)

И това е другата много видима и интересна нишка за медийните изследователи – Анета Василева успява да обвърже историята на критическото писане в Италия, САЩ, България с влиянието им в борбата срещу определени идеологически парадигми. Така архитектурата излиза извън режима на посредствената критика в някои сайтове и вестници от вида „харесва ми/не ми харесва“ и се превръща в корпус от текстове на архитектурни критици, които запазват и духа на времето, за което пишат.

Авторката ни предлага среща с разнородни теми, различни роли и формати на архитектурната критика през период от 15 години. Книгата е разделена в две основни части: „Теория“ и „Практика“.

Когато оценяваме достойнствата на тази книга тук, акцентът е върху работата на архитектурния критик. Редакцията променя фокуса на критиците, от специализирания език те се опитват да направят превод за нас, необразованите в тази сфера потребители на архитектура. Но Анета Василева настоява да говорим за читатели, за публика, за общности, а не за потребители или консуматори на критическите мисли. Тя разширява кръгозора на хората, че архитектурата е неизбежно свързана с другите изкуства, има особена позиция между обществените, хуманитарните и точните науки. Но в същото време – има свой специфичен език, който е удоволствие, когато бъде преведен за нас като история на архитектурата.

Критицизмът на журналистите/критиката на теоретиците архитекти

Авторката Анета Василева отделя много място на страниците на книгата върху разликите и като създаване, и като ефекти – между т.нар. „оперативна критика“ и естетическата теория, превърната в критика. Още нещо я вълнува – как медията със своята структура ни влияе като читатели. Въвежда ни в процеса на създаване на критика във в. „Култура“ и онлайн изданието „К“. Василева познава добре класификациите на Абел (1966), Липман (1967), Смит (1969), Грийн (1973), както и на Т. С. Елиът за критиката изобщо (1965). Интересува се също така от професионалните позиции, през които пишат авторите, чиято история проследява в книгата си по интересен и дори на места забавен начин. В същото време – това е история и на авторите преди и след Втората световна война – и паметта за бунтарите в архитектурната критика. „Колумнистите“, както са наричани авторите, които пишат регулярно в медията за архитектура, изкуство, медии или друга специализирана област, са ни щрихирани в няколко типажа – автори-активисти; автори, които не смеят да изразяват конкретна позиция, а следват определена описателна линия; автори, за които архитектурата е начин да променят мисленето и отношението на хората към света и т.н.

История на авторките в архитектурната критика

Както виждаме и в книгата на Анета Василева, България има много добри примери и регулярно пишещи автори, въпреки политическите сътресения. Но нейната история на архитектурната критика ни показва колко важно е мястото на жените-авторки за формирането на знания за толкова сложна и комплексна област като архитектурата.

Познавайки света на медиите от моята страна на човек, който се интересува от специализираните или профилираните

издания, искам да кажа, че Анета Василева е поела двоен риск като автор – да бъде критик сред архитектите, и да не е журналист сред журналистите. Това е независимо поле, в което обаче – както виждаме от втората част на книгата – са нужни много усилия, за да се превърнат специализираните текстове в медийни. Работата на авторите с редакторите и обратното – на редакторите с авторите – води до такива тънкости като това дали да бъде оброчен един текст с ударни фрази с бележки под линия, които създават паратекст.

Използвана литература:

ВАСИЛЕВА, Анета (2024). *Kicked a Building Lately? Архитектурна критика след дигиталната революция*. София: Изд. „Кралица Маб“. [Vasileva, Aneta (2024) *Kicked a Building Lately? Arhitekturna kritika sled digitalnata revolutsiya*].

Жана Попова е доцент във ФЖМК, СУ „Св. Кл. Охридски“, в катедра „Радио и телевизия“. Автор е на монографиите „Диалогови модели. Между събитията и медийните образи“ (УИ „Св. Кл. Охридски“, 2013); „Жанрове и форми на телевизионното забавление“ („Полиграф ЮГ“, 2015), на глава за историята на БНТ в сборника „БНР и БНТ – между държавата и обществото 1989-2015“ (УИ „Св. Кл. Охридски“, 2017). През 2020 г. завършва монографията „Медийните биографии на естрадните музиканти в България след 1989 г.“. Заедно с проф. д-н Снежана Попова е съставител на сборника „Въпросът за справедливостта. Съдените журналисти в България“ (УИ „Св. Кл. Охридски, 2022). Член е на редколегията на научното списание „Медialog“ (www.medialog.bg).

Zhana Popova is an Associate Professor at the Faculty of Journalism and Mass Communication at Sofia University. She is the author of the monographs "Dialogue Models. Between Events and Media Images" ["Диалогови модели. Между събитията и медийните образи"] (2013) and "Genres and Forms of TV Entertainment" ["Жанрове и форми на телевизионното забавление"] (2015). She is also the author of a chapter in the book "BNR and BNT - between State and Society 1989-2015" ["БНР и БНТ – между държавата и обществото 1989-2015"] (2017). In 2020 Popova completed the monograph "The media biographies of pop musicians in Bulgaria after 1989" ["Медийните биографии на естрадните музиканти в България след 1989 г."]. Together with Prof. Dr. Snezhana Popova, she is the editor of the collection "The Question of Justice. The Journalists on Trial in Bulgaria" ["Въпросът за справедливостта. Съдените журналисти в България"] (Sofia University Press, 2022). Popova is a member of the editorial board of "Medialog" (www.medialog.bg).